Tema 1: Sistems de representació

Contingut

1. **Sistemes numèrics**
    - Sistemes de numeració i canvi de base
    - Aritmètica binària
    - Sistemes de codificació i representació dels nombres

2. **Codificació binària**
    - Representació binària de dades i instruccions
    - Característiques dels espais de representació

1. Sistemes numèrics

Sistemes de numeració i canvi de base

- Un sistema de numeració en *base* ***b*** utilitza per a la representació de nombres un alfabet compost per **b** símbols o xifres
- Exemples:

  b = 10 (*decimal*) {0,1,2,3,4,5,6,7,8,9}

  b = 16 (*hexadecimal*) {0,1,2,3,4,5,6,7,8,9,A,B,C,D,E,F}

  b = 2 (*binari*) {0,1}

- El nombre s'expressa mitjançant una seqüència de xifres:

  $N \equiv \ldots\ n_4\ n_3\ n_2\ n_1\ n_0\ n_{-1}\ n_{-2}\ n_{-3}\ \ldots$

- El valor de cada xifra depén de la xifra en sí i de la posició que ocupa en la seqüència

1. Sistemes numèrics

Sistemes de numeració i canvi de base

- El valor del nombre es calcula a partir del polinomi:

  $N \equiv \ldots + n_3 \cdot b^3 + n_2 \cdot b^2 + n_1 \cdot b^1 + n_0 \cdot b^0 + n_{-1} \cdot b^{-1} \ldots$

  $$N \equiv \sum_i n_i \cdot b^i$$

- Exemples:

  $$3278{,}52_{10} = 3 \cdot 10^3 + 2 \cdot 10^2 + 7 \cdot 10^1 + \\ + 8 \cdot 10^0 + 5 \cdot 10^{-1} + 2 \cdot 10^{-2}$$

  $$175{,}372_8 = 1 \cdot 8^2 + 7 \cdot 8^1 + 5 \cdot 8^0 + 3 \cdot 8^{-1} + \\ + 7 \cdot 8^{-2} + 2 \cdot 8^{-3} = 125{,}4882812_{10}$$

1. Sistemes numèrics

Sistemes de numeració i canvi de base

- Conversió decimal - base b
  - Mètode de divisions succesives per la base **b**
  - Per a nombres fraccionaris es fan multiplicacions succesives per la base **b.**
  - Consideració de restes majores que 9 i *Error de truncament*
- Exemplos:

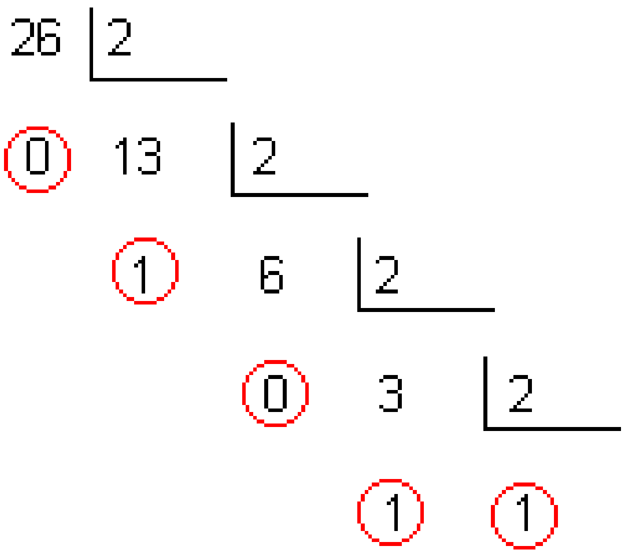

$26_{10} = 11010_2$

$0{,}1875_{10} = 0{,}0011_2$

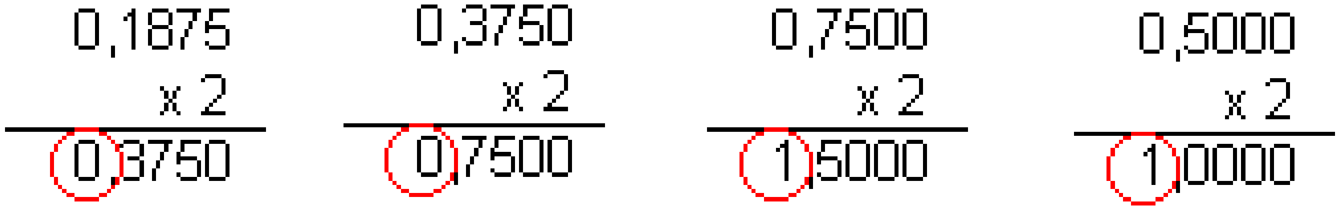

$26{,}1875_{10} = 11010{,}0011_2$

1. Sistemes numèrics

Sistemes de numeració i canvi de base

- **Rang de representació**: Conjunt de valors representable. Amb **n** xifres en la base **b** podem formar b^n combinacions distintas. $[0..b^n-1]$
- **Sistema de numeració en base dos o binario**

b = 2 (*binari*)

{0,1}

Nombres binaris del 0 al 7

Decimal	Binari
0	000
1	001
2	010
3	011
4	100
5	101
6	110
7	111

- Exemples:

$110100_2 = (1\cdot 2^5) + (1\cdot 2^4) + (1\cdot 2^2) =$

$= 2^5 + 2^4 + 2^2 = 32 + 16 + 4 = 52_{10}$

$0{,}10100_2 = 2^{-1} + 2^{-3} = (1/2) + (1/8) = 0{,}625_{10}$

$10100{,}001_2 = 2^4 + 2^2 + 2^{-3} = 16 + 4 + (1/8)$

$= 20{,}125_{10}$

1. Sistemes numèrics

Aritmètica binària

- Operacions bàsiques

A	B	A+B
0	0	0
0	1	1
1	0	1
1	1	0 (1)

A	B	A*B
0	0	0
0	1	0
1	0	0
1	1	1

A	B	A – B
0	0	0
0	1	1 (1)
1	0	1
1	1	0

A	B	A/B
0	0	--
0	1	0
1	0	--
1	1	1

1. Sistemes numèrics

Aritmètica binària

- Exemples
  - Sumes i restes

```
   1110101          1101010
 + 1110110        - 1010111
 ---------        ---------
  11101011          0010011
```

  - Multiplicacions

```
   1101010          1010011
      x 11             x 10
 ---------        ---------
   1101010          0000000
  1101010          1010011
 ---------        ---------
 100111110         10100110
```

  - Divisió

```
1101.011 | 101
-101     |------
00110      10.101
  -101
   00111
    -101
      10
```

1. Sistemes numèrics

Sistemes de codificació i representació de nombres

- **Octal**

  b = 8 (*octal*) {0,1,2,3,4,5,6,7}

  - Correspondència amb el binari

8 = 2³ ⇒ Una xifra en octal correspon a 3 binàries

- Exemples

$$10001101100.11010_2 = 2154.64_8$$

$$537.24_8 = 101011111.010100_2$$

- Conversió Decimal - Octal

$$760.33_{10} \cong 1370.2507_8$$

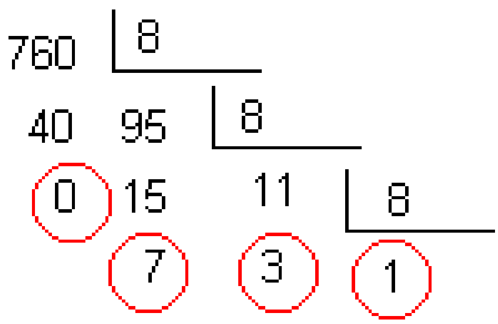

0.33	0.64	0.12	0.96
x 8	x 8	x 8	x 8
2.64	5.12	0.96	7.68

1. Sistemes numèrics

Sistemes de representació i codificació de nombres

- **Hexadecimal**

  b = 16 (*hexadecimal*)

  {0,1,2,3,4,5,6,7,8,9,A,B,C,D,E,F,}

  - Correspondència amb el binari

16 = 2⁴ $\Rightarrow$ Una xifra en hexadecimal correspon a 4 binàries

Hexadecimal	Decimal	Binario
0	0	0000
1	1	0001
2	2	0010
3	3	0011
4	4	0100
5	5	0101
6	6	0110
7	7	0111
8	8	1000
9	9	1001
A	10	1010
B	11	1011
C	12	1100
D	13	1101
E	14	1110
F	15	1111

1. Sistemes numèrics

Sistemes de representació i codificació de nombres

- Exemples

$1001011101 1111.1011101_2 = 25DF.BA_H$

- Conversió Decimal - Hexadecimal

$4373.79_{10} \cong 1115.CA3D_{16}$

4373 | 16
117 273 | 16
53 113 17 | 16
5 1 1 1

0.79	0.64	0.24	0.84
X 16	x 16	x 16	x 16
12.64	10.24	3.84	13.44

1. Sistemes numèrics

Sistemes de representació i codificació de nombres

- **Codi Gray**
  - Codi no ponderat, continu i cíclic
  - Basat en un sistema binari
  - Dos nombres successius només varíen en un bit

2 bits	3 bits	4 bits	Decimal
0 0	0 0 0	0 0 0 0	0
0 1	0 0 1	0 0 0 1	1
1 1	0 1 1	0 0 1 1	2
1 0	0 1 0	0 0 1 0	3
	1 1 0	0 1 1 0	4
	1 1 1	0 1 1 1	5
	1 0 1	0 1 0 1	6
	1 0 0	0 1 0 0	7
		1 1 0 0	8
		1 1 0 1	9
		1 1 1 1	10
		1 1 1 0	11
		1 0 1 0	12
		1 0 1 1	13
		1 0 0 1	14
		1 0 0 0	15

1. Sistemes numèrics

Sistemes de representació i codificació de nombres

- **Codi BCD** - *Binary Coded Decimal*
- Dígits decimals codificatss en binari

Decimal	BCD natural	BCD exceso 3	BCD Aiken	BCD 5421
0	0 0 0 0	0 0 1 1	0 0 0 0	0 0 0 0
1	0 0 0 1	0 1 0 0	0 0 0 1	0 0 0 1
2	0 0 1 0	0 1 0 1	0 0 1 0	0 0 1 0
3	0 0 1 1	0 1 1 0	0 0 1 1	0 0 1 1
4	0 1 0 0	0 1 1 1	0 1 0 0	0 1 0 0
5	0 1 0 1	1 0 0 0	1 0 1 1	1 0 0 0
6	0 1 1 0	1 0 0 1	1 1 0 0	1 0 0 1
7	0 1 1 1	1 0 1 0	1 1 0 1	1 0 1 0
8	1 0 0 0	1 0 1 1	1 1 1 0	1 0 1 1
9	1 0 0 1	1 1 0 0	1 1 1 1	1 1 0 0

- BCD natural té pesos 8421
- BCD Aiken té pesos 2421
- Exemple

$$9\ 8\ 3\ 2\ 5_{10} = 1001\ 1000\ 0011\ 0010\ 0101_{\text{BCD-natural}}$$

$$9\ 8\ 3\ 2\ 5_{10} = 1111\ 1110\ 0011\ 0010\ 1011_{\text{BCD-Aiken}}$$

1. Sistemes numèrics

Sistemes de representació i codificació de nombres

- **Representació de nombres enters**
  - Es necessita la representació del signe
  - S'utilitza una quantitat determinada de bits (n)
- **Signe i magnitud (SM)**
  - El signe es representa en el bit més a l'esquerra de la dada. Bit (n-1)
  - En la resta dels bits es representa el valor del nombre en binari natural. Bits (n-2)…..0
  - Inconvenient: Doble representació del 0.

$n = 6$

$10_{10} = 001010_{SM}$ $\quad$ $-4_{10} = 100100_{SM}$

$0_{10} = 000000_{SM}$ $\quad$ $0_{10} = 100000_{SM}$

$n = 4$

$-7_{10} = 1111_{SM}$ $\quad$ -14_{10} = no representable

Sistemes de representació i codificació de nombres

- **Complement a la base menys u**
  - Els valors positius es representen en SM.
  - Els valors negatius s'obtenen restant el nombre a la base menys u.
  - Converteix les restes en sumes.
  - Inconvenient: Doble representació del 0.
  - Exemples en **Base 10**

n = 3 $\quad -63_{10} = 936_{C9} \Rightarrow 936 = 999 - 63$

$\quad -16_{10} = 983_{C9} \Rightarrow 983 = 999 - 16$

n = 4 $\quad -16_{10} = 9983_{C9} \Rightarrow 9983 = 9999 - 16$

Operación: 77 - 63

$$\begin{array}{r} 77 \\ -63 \\ \hline 14 \end{array} \qquad\qquad \begin{array}{rr} & 077_{C9} \\ + & 936_{C9} \\ \hline & (1)013 \\ + & \hookrightarrow 1 \\ \hline & 014_{C9} \end{array}$$

1. Sistemes numèrics

Sistemes de representació i codificació de nombres

Base 2

- S'intercanvien zeros per uns i uns per zeros
- Rang : $[-2^{n-1} + 1, 2^{n-1} - 1]$
- Exemples:

$n = 6$ C_1 de $-10010_2 = 101101_{C1}$

$$\begin{array}{r} 111111 \\ -\ 010010 \\ \hline 101101 \end{array}$$

C_1 de -100111_2 = no representable

C_1 de $0 = \{000000_{C1}\ ,\ 111111_{C1}\}$

Operación: $1000111_2 - 10010_2$

Restant en binari natural

$$\begin{array}{r} 1000111_2 \\ -\ \ 0010010_2 \\ \hline 0110101_2 \end{array}$$

Sumant en C1 (n=8)

$$\begin{array}{lr} & 01000111_{C1} \\ + & 11101101_{C1} \\ \hline & (1)00110100 \\ + & 1 \\ \hline & 00110101_{C1} \end{array}$$

1. Sistemes numèrics

Sistemes de representació i codificació de nombres

- **Complement a la base**
  - Els valors positius se representen en SM.
  - Els valors negatius s'obtenen restant el nombre a la base menys u i, després, sumant-hi u al resultat
  - Converteix les restes en sumes.
  - Exemples **Base 10**

$n = 3 \quad -63_{10} = 937_{C10} \quad \Rightarrow 937 = (999 - 63) + 1$

$-16_{10} = 984_{C10} \quad \Rightarrow 984 = (999 - 16) + 1$

$n = 4 \quad -16_{10} = 9984_{C10} \quad \Rightarrow 9984 = (9999 - 16) + 1$

Operació: 77 - 63

$$\begin{array}{rr} & 077 \\ + & 937 \\ \hline & (1)014 \end{array}$$

El ròssec, en cas d'existir, no es considera

1. Sistemes numèrics

Sistemes de representació i codificació de nombres

Base 2

- S'intercanvien els zeros i els uns i es suma u
- Rango : $[-2^{n-1}, 2^{n-1} - 1]$
- Exemples:

$n = 6 \quad C_2$ de $-10010_2 = 101110_{C2}$

$$\begin{array}{r} 111111 \\ -\ 010010 \\ \hline 101101_{C1} \end{array} \qquad \begin{array}{r} 101101 \\ +\qquad 1 \\ \hline 101110_{C2} \end{array}$$

C_2 de -1110010_2 = no representable

Operació: $11001_2 - 10010_2 = 111_2$

Operant en C2

(n=6)

$$\begin{array}{r} 011001_{C2} \\ +\ \ 101110_{C2} \\ \hline (1)000111_{C2} \end{array}$$

El ròssec no es considera

1. Sistemes numèrics

Sistemes de representació i codificació de nombres

- **Representació per excés**
  - La representació s'obté sumant un excés (quantitat) al valor del nombre
  - L'excés sol ser: 2^{n-1}
  - Rang : $[-2^{n-1}, 2^{n-1} - 1]$
  - Exemples **Base 2**

$n = 8 \Rightarrow$ Excés $= 2^{8-1} = 128_{10} = 1000\ 0000_2$

$11010_2 = 10011010_S$

$-11010_2 = 01100110_S$

$0_2 = 1000\ 0000_S$

$n = 4 \Rightarrow$ Excés $= 2^{4-1} = 8_{10} = 1000_2$

$1_2 = 1001_S$

$-1_2 = 0111$

1. Sistemes numèrics

Sistemes de representació i codificació de nombres

- Representació dels nombres reals
  - Representació en coma fixa
  - Representació en coma flotant

$$N = (-1)^{s}\, M \cdot B^{E}$$

N ≡ Valor numèric **M** ≡ Mantissa **s** ≡ signe

B ≡ Base **E** ≡ Exponent

- Exemple en base 10:

$1.234535 \cdot 10^{3} = 1234.535 \cdot 10^{0} = 0.1234535 \cdot 10^{4} = 123453.5 \cdot 10^{-2} = 0.0001234535 \cdot 10^{7}$

  - Valors límit

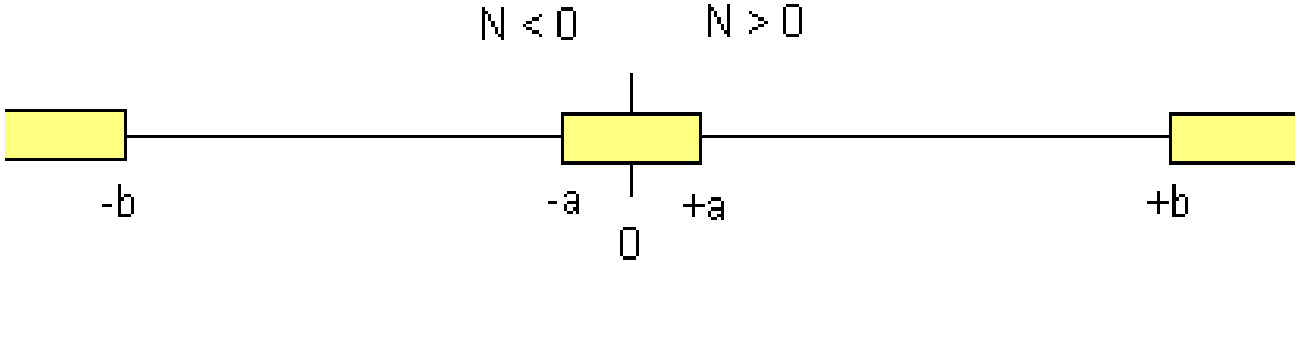

1. Sistemes numèrics

Sistemes de representació i codificació de nombres

- Exemple de format de 16 bits :

  •Exponent: 7 bits. Representació en C1
  •Mantissa: 9 bits. Representació en C2
  •Signe: El nombre té el signe de la mantissa.

15 9	8 0
Exponent C1	Mantissa C2

- Representar $-17'6251_{10}$

  1.- Convertir el nombre a binari:

  $-17'6251_{10} \approx -10001'101000000000011_2$

  2.- Prevore 8 xifres enteres per a la mantissa

  (se'n deixa una per al signe del C2)

$$-10001'1010000000000110_2 \approx -10001101_2 \cdot 2^{-3}$$

  3.- Es separen mantissa i exponent:

Mantissa $= -10001101_2 = 110001101_{SM} = 101110010_{C1} = 101110011_{C2}$
Exponent $= -3_{10} = 1000011_{SM} = 1111100_{C1}$

SOLUCIÓ

$$-17'6251_{10} = \mathbf{1111100\ 101110011}$$

(representació compacta hexadecimal: F973)

1. Sistemes numèrics

Sistemes de representació i codificació de nombres

- Ejemple de format de 16 bits (cont.) :

Rang de representació del format

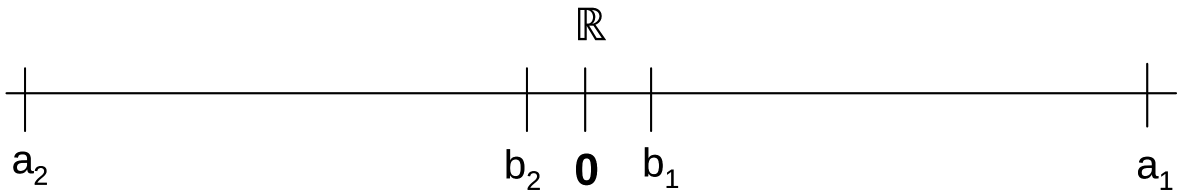

a_1 = $\text{Mantissa}_{\text{màx\_positiva}} \cdot 2^{\text{Emàx\_positiu}}$
b_2 = $\text{Mantissa}_{\text{mín\_negativa}} \cdot 2^{\text{Emàx\_negatiu}}$

b_1 = $\text{Mantissa}_{\text{mín\_positiva}} \cdot 2^{\text{Emáx\_negatiu}}$
a_2 = $\text{Mantissa}_{\text{m`sx\_negativa}} \cdot 2^{\text{Emáx\_positiu}}$

$\text{Mantissa}_{C2} \in [-2^{n-1}, 2^{n-1}-1]$; $n = 9 \rightarrow \text{Mantissa}_{C2} \in [-256, 255]$

$\text{Exponent}_{C1} \in [-(2^{n-1}-1), 2^{n-1}-1]$; $n = 7 \rightarrow \text{Exponent}_{C1} \in [-63, 63]$

$\text{Mantissa}_{\text{màx\_positiva}} = 255$
$\text{Mantissa}_{\text{mín\_negativa}} = -1$

$\text{Mantissa}_{\text{mín\_positiva}} = 1$
$\text{Mantissa}_{\text{màx\_negativa}} = -256$

$E_{\text{màx\_positiu}} = 63$ $E_{\text{màx\_negatiu}} = -63$

Dons:

- $a_1 = 255 \cdot 2^{63}$
- $b_1 = 2^{-63}$
- $b_2 = -2^{-63}$
- $a_2 = -256 \cdot 2^{63}$

rang $\subseteq [-256 \cdot 2^{63}, -2^{-63}] \cup [2^{-63}, 255 \cdot 2^{63}]$

1. Sistemes numèrics

Sistemes de representació i codificació de nombres

- Valors límit
  - Si $|N| > |b| \Rightarrow$ desbordament a infinit
    OVERFLOW
  - Si $|N| < |a'| \Rightarrow$ desbordament a zero
    UNDERFLOW

- Consideracions sobre la aritmètica computacional
  - Quasi sempre hi ha arredoniment /truncament
  - Nombres excessivament menuts
  - Nombres excessivament grans
  - No sempre es compleix la propietat associativa: $(a \times b) \times c \neq a \times (b \times c)$

Exemple en computador de precisió 10^{-10}:

$a=10^{7}$ $b=10^{-3}$ $c=10^{-8}$

$$(10^{7}x10^{-3})x10^{-8} \neq 10^{7}x(10^{-3}x10^{-8})$$
$$10^{4}x10^{-8} \neq 10^{7}x\ 0$$
$$10^{-4} \neq 0$$

¡desbordament a 0!

2. Codificación binaria

Representació binària de dades i instruccions

- Magnituds
  - **Analògiques**: prenen valors continus
  - **Digitals**: prenen un conjunt de valors discrets
  - La majoria de les magnituds físiques són de tipus analògic
- Sistema digital binari
  - Representació de les magnituds en base 2
  - Estats d'un interruptor [ENCÉS, APAGAT]
  - Els dígits {0, 1} corresponen a nivells de tensió elèctrica.

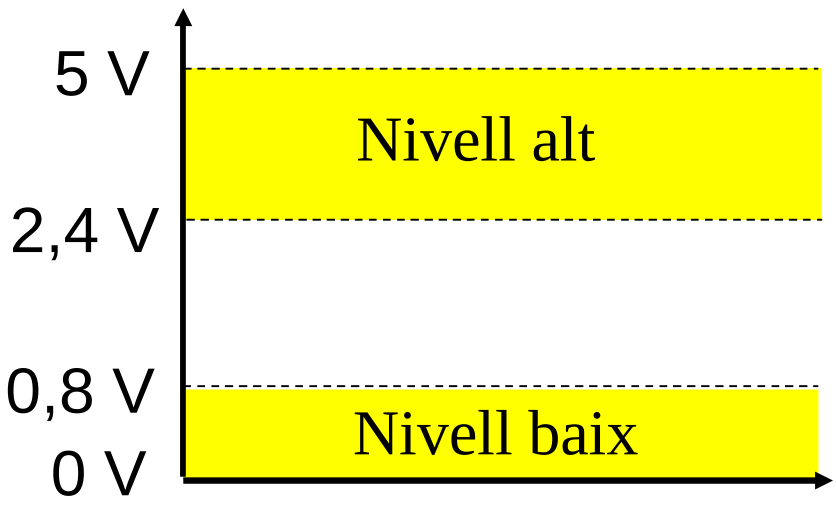

Nivells lògics de la família tecnològica TTL

2. Codificación binaria

Característiques dels espais de representació

- Condicionants
  - Quantitat d'estats representables (digital, binari)
  - Quantitat d'elements representables (espai material finit)
  - Grandàries predefinides en les unitats del computador
  - Grandàries predefinides en la comunicació entre unitats del computador

- Unitats de codificació

BIT	**Byte = 8 bits**	**Paraula**
1 KiloByte	**(KB) = 2^{10} Bytes = 1024 Bytes**	
1 MegaByte	**(MB) = 2^{20} Bytes = 1024 KB**	
1 GigaByte	**(GB) = 2^{30} Bytes = 1024 MB**	
1 TeraByte	**(TB) = 2^{40} Bytes = 1024 GB**	
1 PetaByte	**(PB) = 2^{50} Bytes = 1024 TB**	